

Förbandsbesöksrapport

Bodens artilleriregemente A 8

2025-09-23

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som Pliktrådet fick vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Pliktrådets besökare:

Alice Westlund

Joel Rehn

Pliktrådets överblicksbild

Följande avsnitt ämnar ge en omedelbar överblicksbild över de intryck Pliktrådet fått under förbandsbesöket. Vid behov av djupare inläsning i ett särskilt område hänvisar vi till resterande avsnitt där de hanteras i större detalj. Efter att ha läst denna överblick bör du dock veta kärnan i de observationer som gjorts under besöket.

Information om förbandet

Bodens garnison består av två regementen; Bodens artilleriregemente A 8 och Norrbottens regemente I 19. På garnisonen delas funktioner som Försvarshälsa, Försörjningsavdelning, gym, matsal, soldathem samt övningsområden. Bodens artilleriregemente A 8 utbildar 259 värnpliktiga på tre kompanier; Stab och sensor, pjäs och tross. Förbandet har 10, 12 och 15-månader grundutbildning.

Allmänt

Under besöket vid A 8 mötte Pliktrådet förtroendevalda, förråd, Försvårshälsa och delar av förband-/kompani-/plutonsledning. Besöket avslutades med möte förbandsförvaltaren samt ställföreträdande bataljonschef.

I rapporten beskrivs de delar som sticker ut i positiv eller negativ mening. Det som inte lyfts i rapporten fungerar utan anmärkning eller inte kommit Pliktrådet till känna. Pliktrådets huvudsakliga erfarenheter från besöket har kommunicerats till A 8.

Förbandets förbättringspunkter och åtgärder

- Sprid och förstärk informationsflödet. Strukturera tillgänglig information och tillvägagångssätt. Goda exempel på arbetssätt finns på plutonsnivå, sprid dessa. Säkerställ enhetlighet kring planering, schemadelgivning, belastningstrappa över pluton-/kompanigränser.
- Hantera matsalsproblematiken med lokala lösningar tills vidare, fram till att matsalen underställs garnisonschef.
- Tillse att befälslagen bokar och avsätter tid för tvättbyten för respektive pluton och gör rutinen tydlig och fungerande i praktiken.
- Bredda mandatet för de som har tillgänglighet till snabbköpet så att PEDARS kan fungera som avsett.
- Inför provisoriska, säkra lösningar för civila tillhörigheter i väntan på att permanenta tillräckliga skåp finns på plats.

Förbandets utmärkelser

- Valfungerande och förankrat medinflytandesystem, där förtroendevalda ses som resurser för att utveckla och främja goda utbildningsförhållanden. Fortsätt stödja och nyttja de förtroendevalda i verksamheten.
- Föredömligt ledarskap hos truppnära befäl.
- De värnpliktiga har god kännedom om rutiner för disciplinanmälningar och hur man agerar vid missförhållanden. Möjligheten att anmäla via "7 S" är känd och används, vilket Pliktrådet vill stärka.
- Bra bemötande och respekt präglar jargongen mellan värnpliktiga emellan, befäl och värnpliktiga, samt värnpliktiga mellan A 8 och I 19.
- Soldathemmet bidrar starkt till att höja de värnpliktigas vardag.

Innehållsförteckning

Pliktrådets överblicksbild.....	1
Arbetsmiljö och säkerhet.....	3
Materiel och personlig utrustning	4
Boendemiljö och vistelseutrymmen	5
Försvårshälsan.....	5
Fysisk belastning	6
Psykisk hälsa	6
Avbruten utbildning	6
Attityder och jargong.....	7
Värnpliktigas rättigheter och skyldigheter	7
Meningsfull utbildning	7
Information och mönstring.....	7
Medinflytande.....	8
Fritid.....	8
Resor	8
Soldathem	9
Övrigt.....	9
Avslutning.....	9

Arbetsmiljö och säkerhet

Samtliga värnpliktiga har inte fått utbildning i avvikelserapportering och det råder en begränsad kunskap om systemet. Pliktrådet lyfter vikten av att utbilda i avvikelssystemet till förbandsledningen, så att avvikelser kan föras vidare uppåt i Försvarmaktens linje.

Felrapporter upplevs ta lång tid att åtgärda. I dialog med förbandsledningen framkom osäkerhet om vem som ansvarar för att vidarebefordra ärenden till Fortifikationsverket. Pliktrådet betonar vikten av att klargöra ansvarsfördelningen och tydliggöra uppgiften, samt att utveckla dialogen med Fortifikationsverket.

PEDARS fungerar i nuläget bristfälligt då värnpliktiga inte får ut beställd materiel trots behov. Problemet grundar sig i att befäl inte känner till att fler har mandat att hämta från snabbköpet.

Pliktrådet understryker vikten av att göra denna information strukturell och överspridd, så att systemet fungerar som avsett.

De värnpliktiga beskriver starka påtryckningar från befäl att använda plasthandskar vid vapenvård i lokal, vilket Pliktrådet ser positivt på. Samtidigt saknas motsvarande krav och tillgång i fält, där vapenvård ofta sker med personliga handskar eller direkt på liggunderlag. Detta innebär att hälsovådliga oljor som CLP och SMX tränger in i materialen. Pliktrådet framhåller därför behovet av att säkerställa både plasthandskar och enklare skydd, exempelvis soppåse runt liggunderlag eller direkt på soppåse, när vapenvård sker utanför vapenvårdslokal och i fält.

De förtroendevalda lyfte en händelse där en värnpliktig brände handen på kokande vatten och fick bandage. När den värnpliktige frågade befäl om bandagebyte fick den värnpliktige inget gehör trots behov. Ärendet nådde aldrig Försvårshälsan eller förbandsledningen, och den värnpliktige gick med smutsigt förband i två dygn. Pliktrådet understryker att befäl inte ska avgöra om sjukvård behövs.

Samtliga värnpliktiga har inte fått "mens"/"mens i fält" utbildningen. Pliktrådet lyfter till både förtroendevalda och förbandsledning att utbildningen är av betydelse, även på enheter utan kvinnor då de värnpliktiga kan placeras i krigsförband tillsammans med kvinnor.

Försvarmaktens värdegrund utbildas och upplevs i stort efterlevas. Enskilda avvikelser som lyfts från de förtroendevalda har hanterats i intern dialog med förbandsledningen. Jargongen är överlag god, både mellan befäl och värnpliktiga och värnpliktiga emellan. Rivaliteten mellan A 8 och I 19 upplevs som sund. Pliktrådet uppmuntrar till att bibehålla denna positiva kultur och att denna nivå hålls.

Materiel och personlig utrustning

Samtliga värnpliktiga har tilldelats minst fem par underkläder, men fördelningen är ojämn: ungefär hälften har fått nio par och övriga åtta par. Tilldelningen är en förbättring sedan tidigare år, men följer fortfarande inte den centrala styrningen. Kvinnliga värnpliktiga får ett underklädesbidrag på 1500 kronor för tre sport-BH, men bidraget omfattar inte trosor, en brist som kvarstår sedan föregående förbandsbesöksrapport. Pliktrådet lyfter frågan till förbandsledningen för vidare hantering.

Känga 90 och 90B används som standard, med känga 08 som komplement efter intyg från Försvårshälsan, vilket fungerar väl. Problem med attackkänga 5.11 kvarstår dock, då vissa värnpliktiga tilldelats den i brist på storlekar. Kängan orsakar nageltrång, avdomningar och andra besvär. Försvårshälsan på garnisonen kartlägger sambandet mellan känga och skador, och frågan lyfts vidare av Pliktrådet till Försvarmaktens arbetsmiljökommitté.

Införandet av ny materiel – hjälm 24, kroppsskydd 22, stridsbärssystem 25 och M4 – är pågående. De värnpliktiga med 10 månaders utbildning har fått ut samtliga system, medan 12- och 15-månaders ännu inte tilldelats samtlig materiel. Kroppsskydd 22 har visat sig vara för litet på flera män. I dialog med förrådspersonalen framkommer att detta beror på hur förbandet beställt utifrån

de storlekar som skickats in. Pliktrådet undersöker vidare om Plikt- och provningsverket kan mäta de inskrivna vid mönstring. Kvinnorna använder kroppsskydd 23D, som är avsett att "kittas" direkt med magasinsfickor och övrig utrustning, men används på förbandet tillsammans med stridsväst och stridsbärssystem. Detta ökar belastningen då friktioner enklare uppstår vid marscher och har lett till skav hos flera värnpliktiga kvinnor.

Styrningen av utrustningsbärande varierar mellan plutoner och kompanier. Vissa nyttjar kroppsskydd med stridsväst, andra med stridsbärssystem, vilket skapar ojämn belastning. Pliktrådet betonar behovet av centrala riktlinjer för att skapa enhetlighet och följsamhet mot belastningstrappan. Samtidigt påpekar Pliktrådet att belastningstrappan kan variera beroende på kraven mellan befattningar, men att även detta måste vara tydligt för de värnpliktiga.

Tillgången till mensskydd fungerar i stort. Pliktrådet framhåller dock behovet av att även tillhandahålla intimservetter.

Boendemiljö och vistelseutrymmen

De värnpliktigas vistelseutrymmen är synligt märkta av tiden, men fyller sin funktion och syfte. Dagrummen används både som lektionssalar och uppehållsrum, något de värnpliktiga inte upplever som problematiskt. Avsaknaden av civila skåp framhålls däremot som en stor brist. Värnpliktiga kan inte förvara sina ägodelar bakom lås, vilket skapar otrygghet och oro för stölder. Pliktrådet betonar att situationen inte är hållbar och uppmanar förbandsledningen att omgående införa lokala lösningar, exempelvis låsbara förvaringslådor under säng eller ovanpå skåp, i väntan på att fler skåp köps in eller en civilskåpsomfördelning genomförs.

Försvvarshälsan

Försvvarshälsan är garnisonsgemensam för A 8 och I 19 och har totalt 28 stycken anställda. Två kompanisjuksköterskor är knutna till A 8 och placerade i de värnpliktigas kaserner, vilket ses som en positiv lokal lösning. Resurserna bedöms som tillräckliga och vård ges i regel samma dag eller senast dagen efter. Samarbetet med värnpliktskonsulanten är nära och välfungerande, särskilt vid inryck då behovet är som störst.

Försvvarshälsan erbjuder prov för järnbrist samt vaccin mot influensa och TBE. Kostutbildning kan ges på begäran av befäl, något Pliktrådet betonar bör ske återkommande. Fysioterapeuten arbetar med belastningstrappan, men en psykisk belastningstrappa är ännu inte implementerad.

Kängor utgör fortsatt en riskfaktor. Känga 08 beskrivs som överlägsen, medan andra modeller ofta orsakar skador. Positivt är att värnpliktiga får använda gymnastikskor vid behov.

Försvvarshälsan ser ett välfungerande internt samarbete, men efterfrågar tätare dialog med befälslagen, särskilt med plutonchefer, där många är nyexaminerade.

De förtroendevalda uppger att väntetider ibland blivit längre, framför allt vid behov av vård på fredagar då ärenden förskjutits till måndag. Försvvarshälsan menar att civil primärvård då ska

uppsökas, något som behöver förtydligas för de värnpliktiga. Vidare lyfter de förtroendevalda att Försvarshälsan har varit ute i fält till vissa plutoner, men inte samtliga.

Fysisk belastning

Främst de värnpliktiga kvinnorna upplever ökad belastning då stridsbärssystem eller stridsväst används utanpå kroppsskydd 23D. Kroppsskyddet är konstruerat för att "kittas" direkt med utrustningen. Tyngden i kombination med friktion vid marsch leder till skav och risk för belastningsskador.

I föregående rapport uppmärksammade Pliktrådet behovet av en jämnare belastning mellan könen. Då nyttjade männen stridsbärssbältet med kroppsskydd 90, medan kvinnorna bar det tyngre kroppsskydd 23D. Detta resulterade i överbelastning i ryggen hos flera värnpliktiga kvinnor.

Försvarshälsan har tidigare framhållit att belastningsbesvär är vanligt förekommande och att fysioterapeuten saknat underlag från befäl kring belastningsplan och belastningstrappa.

Psykisk hälsa

Tidigare år har A 8 haft rutinen att befäl inför inryck ordersatts att undvika högljudda utskällningar, ouppnåeliga tidskrav och att ge utrymme för återhämtning. Flera plutonchefer detta utbildningsår är nyexaminerade fänrikar, vilket är en följd av Försvarsmaktens personalsituation och något förbandet inte kan påverka. De värnpliktiga upplever överlag att befälen har den kompetens som krävs, med undantag för enstaka fall som lyfts i intern dialog med förbandsledningen.

Första pluton vid stab- och sensorkompaniet framhåller särskilt sina befäl som mycket goda föregångsmän. Vid Pliktrådets besök noterades välfungerande struktur med dags-, vecko- och stomprogram synliga för hela plutonen, såväl schema för befattningsspecifik utbildning. Detta bedöms bidra till ett gott ledarskap, och Pliktrådet rekommenderar att dessa arbetssätt sprids bland befälslagen och görs strukturella.

De värnpliktiga känner inte till någon psykisk belastningstrappa. Försvarshälsan är bekant med begreppet men har inte implementerat det. Pliktrådet har framfört förslag till förbandsledningen om en centraliserad modell och kommer att driva frågan vidare på högre nivå.

Pliktrådet understryker även vikten av informationsträffar inför inryck för att minska den psykiska påfrestningen inför inryck.

Avbruten utbildning

Vid Pliktrådets besök har sex stycken värnpliktiga avbrutit grundutbildningen. Samtliga av psykiska skäl, vilka enligt Försvarshälsan kopplas till händelser som inträffat mellan mönstring och inryck.

Attityder och jargong

I föregående rapport uppmärksammades en destruktiv jargong mellan värnpliktiga på A 8 och I 19. Vid årets besök konstaterar Pliktrådet att rivaliteten nu ligger på en sund nivå. Pliktrådet uppmanar både befäl och värnpliktiga att värna denna balans och påminner om det gemensamma ansvaret för en god garnisonsanda.

Jargongen inom plutonerna upplevs i stort som god och väl förankrad i Försvarmaktens värdegrund. Enstaka avvikelser har dock förekommit, bland annat fördummande kommentarer vid säkerhetsmässigt krävande utbildning. Dessa händelser har rapporterats till förbandsledningen och kommer att följas upp vid nästa besök.

Värnpliktigas rättigheter och skyldigheter

Begreppen *otillåtna frihetsinskränkningar* och *kasernförbud/kompaniförbud* var okända för samtliga förtroendevalda. Vid förklaring var de fortfarande främmande för de värnpliktiga, vilket Pliktrådet ser som positivt då detta tyder på att tidigare problematik åtgärdats. Inga exempel på kollektiva bestraffningar lyftes heller.

Kunskap om disciplinmälningar finns i huvudsak, och de värnpliktiga känner till hur de kan agera vid felaktigt bemötande och andra missförhållanden. Flera hänvisade till möjligheten att upprätta en anmälan genom "7 S", något Pliktrådet vill förstärka.

Utbildning i juridiska rättigheter och skyldigheter har genomförts på vissa plutoner, men i ett tidigt skede och i otillräcklig omfattning. Pliktrådet framhåller behovet av både grundutbildning och repetition med tydligt och relevant innehåll. Detta är avgörande för att värnpliktiga och befäl ska kunna förebygga otillåtna åtgärder och upprätthålla rättssäkerheten i utbildningen.

Meningsfull utbildning

De värnpliktiga uppfattade sin utbildning som meningsfull och med tydligt syfte. Pliktrådet försöker under samtal med de förtroendevalda framhålla att syftet de utbildas mot är att fylla sin funktion i krigsorganisationen.

Information och mönstring

Majoriteten av de förtroendevalda upplever att informationen vid mönstring inte stämmer överens med den verklighet de mött på förbandet. Ett exempel är befattningen sjukvårdsgruppchef, där de värnpliktiga inte fått klart för sig att rollen innebär chefsansvar snarare än fördjupning i sjukvård.

Det framkom även att vissa värnpliktiga fått byta befattning först vid ankomst till A 8. Pliktrådet har förståelse för att behov kan förändras mellan beställning och inryck, men betonar vikten av att byten sker korrekt och att den enskilde alltid får tydlig information.

Förbandsledningen pekar på att beställarkompetensen ligger hos en utsedd person, och har svårt att tro att skriftliga befattningsbeskrivningar inte skickats till Plikt- och provningsverket. Oavsett ansvar

är det värnpliktiga som drabbas när felaktig eller bristfällig information når eller inte når inskrivaren. Pliktrådet kommer därför att följa upp frågan vidare.

Medinflytande

Förbundet har en välfungerande medinflytandeorganisation, där högre ledning tydligt tar frågan på allvar och värnar de värnpliktigas rätt att påverka sin situation. En bidragande faktor är att befälen ser förtroendeorganisationen och de förtroendevalda som en resurs för att utveckla utbildningen. Detta lyfter Pliktrådet som särskilt positivt.

Plutonens timme fungerar som avsett. Vid besöket hade förbandsförtroendevalda ännu inte valts och kompaninämnd samt förbandsnämnd inte genomförts, men Pliktrådet ser inga hinder i detta.

Förbundet har etablerat nätverk för värnpliktiga, både för kvinnor och för män. Vid mötet med förbandsledningen framkom att bataljonschefen är ansvarig och att arbetet drivits av engagemang ur ett bredare jämställdhetsperspektiv. Underlag för både Nätverk Värnpliktiga Kvinnor (NVK) och Nätverk Värnpliktiga Män (NVM) ska delges Pliktrådet.

Trots ledningens engagemang når nätverken inte ut i alla led. Frekvensen på möten varierar, såväl den information som når de värnpliktiga som leder verksamheten. Pliktrådet framhåller därför vikten av att göra arbetet strukturellt och tydliggöra ansvarsförhållandena.

Fritid

Schemadelgivningen på förbundet fungerar överlag väl för den plutonsgemensamma utbildningen. Samtidigt upplever mer än hälften av de förtroendevalda brister, veckoscheman stämmer inte alltid eller delges i ett sent skede.

Problemen är störst för värnpliktiga med befattningsutbildning över plutons- och kompanigränser. De får ofta varken dags- eller veckoscheman, vilket i vissa fall lett till indragna helgpermissioner och därmed påverkat både fritid och planering negativt. Pliktrådet betonar därför vikten av att scheman delas ut i tid och att befälen för en tydlig dialog även över kompanigränser.

Resor

Många värnpliktiga har geografiskt långa resvägar, vilket är förklarligt. Problem uppstår vid förseningar på flyget Luleå–Stockholm, överfulla bussar mellan Luleå och Boden samt långa resor för de som bor i Norrlands inland bidrar till svårigheter. Pliktrådet uppmanar därför till gehör vid önskemål om egen resa med resekostnadsersättning, särskilt för dem med krångliga resvägar i Bodens närhet.

De värnpliktiga har ibland även tillgång till så kallade Kronflyg, chartrade plan för värnpliktiga. Dessa upplevs som både smidiga och förmånliga.

Soldathem

Soldathemmet i Boden är välutrustat och uppskattat av de värnpliktiga. På soldathemmet finns biosalonger, musikrum, spelrum och andra aktiviteter för fritiden, liksom praktiska hjälpmedel som symaskin, knappstans och knivslip. Pliktrådet bedömer att soldathemmet bidrar starkt till att höja de värnpliktigas vardag och vill uppmärksamma och fortsätta uppmuntra soldathemsföreståndaren och dennes engagemang.

Övrigt

De värnpliktiga på A 8 och I 19 utspisar gemensamt i garnisonens matsal, som i nuläget drivs som ett vinstbolag utanför garnisonschefens befäl. Trots att köket inte är underdimensionerat leder bristen på personal till långa köer för både mat och disk, vilket skapar onödig stress för de värnpliktiga. Försvarshälsan uppger att flera värnpliktiga gått ner i vikt. Detta är en återkommande problematik från tidigare år. Pliktrådet trycker på att matsalen bör underställas garnisonschefen för att möjliggöra fler anställningar och kommer att lyfta frågan vidare på högre nivå direkt till armestaben. Chefen bodens garnison är medveten om situationen och kommer hantera ärendet vidare. Under tiden uppmanas förbandet att hitta lokala lösningar.

Återkommande problem uppstår fortsatt vid tvättbyten. Värnpliktiga beskriver ovissa tider och bristande information, vilket leder till att de i många fall använder kasernernas tvättmaskiner eller tar hem persedlar vid permission för att tvätta själva. I dialog med förrådspersonalen framgår att fasta rutiner och tider redan finns, och att befäl dessutom har mandat att boka tvätttider. Problemet ligger därmed i att informationen inte sprids och att tiden inte avsätts. Pliktrådet understryker vikten av att plutonslagen tar ansvar för bokning och planering med avsatt tid för tvättbyten, samt att kommunikationen mellan förråd och befäl stärks.

Avslutning

Pliktrådet tackar för en god dialog med förbandets förtroendevalda, Försvarshälsa, LMA, befäl och förbandsledning. Även för ett väl planerat besök av regementets värnpliktshandläggare. Pliktrådet ser fram emot återbesök.

Alice Westlund

Ordförande, förbandsansvarig A 8

070 848 59 91

alice.westlund@pliktradet.se